

100

MAAILMAN
KIRJOITUS
JÄRJESTELMÄÄ

ක්‍රිස්තිඅන් මුතුගලගෙ

100 Maailman kirjoitusjärjestelmää

Kirjailija:

ක්‍රිස්ටිෆ් මුතුගලගේ

Kannen suunnittelija:

Iiris Mäkinen

Ultimate Language Notebook

Kotisivu

www.ultimatelanguagenotebook.com

Sosiaalinen media

www.facebook.com/ultimatelanguagenotebook

www.instagram.com/ultimatelanguagenotebook

Ota yhteyttä

ultimatelanguagenotebook@gmail.com

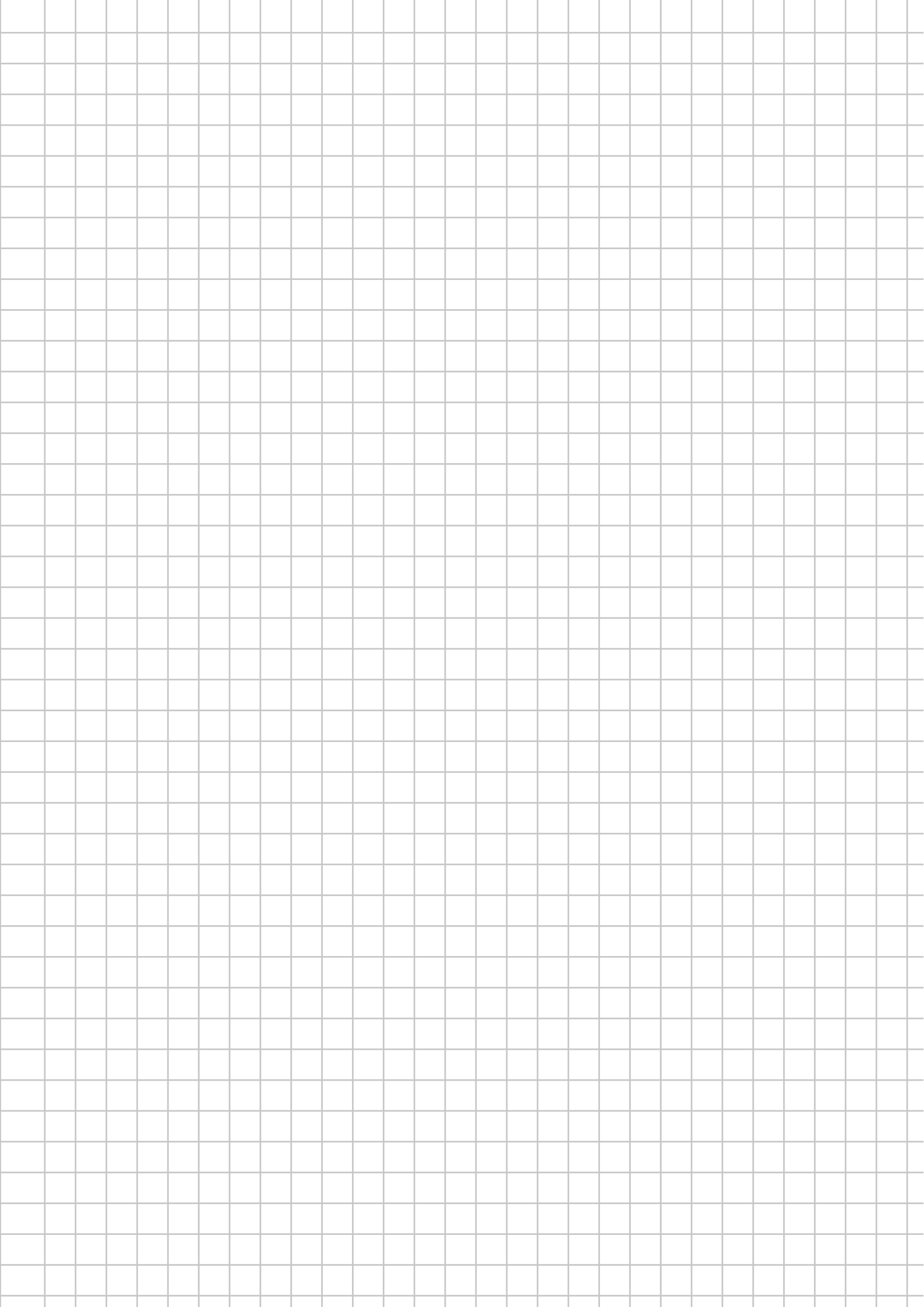
Sisällysluettelo

1. Arabialainen kirjaimisto.....	
2. Aramean kirjaimisto.....	
3. Armenialainen kirjaimisto.....	
4. Avestalainen kirjaimisto.....	
5. Avoiulin kirjaimisto.....	
6. Balilainen kirjaimisto.....	
7. Bamum-kirjaimisto.....	
8. Batakilainen kirjaimisto.....	
9. Babayin-kirjaimisto.....	
10. Bengalilainen kirjaimisto.....	
11. Brahmi-kirjaimisto.....	
12. Buhidin kirjaimisto.....	
13. Burmalainen kirjaimisto.....	
14. Chakmalainen kirjaimisto.....	
15. Cherokeeelainen kirjaimisto.....	
16. Deseretin kirjaimisto.....	
17. Devanagari-kirjaimisto.....	
18. Elbasanin kirjaimisto.....	
19. Etiopialainen kirjaimisto.....	
20. Etruskilainen kirjaimisto.....	
21. Foinikialainen kirjaimisto.....	
22. Fraserin kirjaimisto.....	
23. Garayn kirjaimisto.....	
24. Georgialainen Mkhedruli-kirjaimisto.....	
25. Glagoliittinen kirjaimisto.....	
26. Goottilainen kirjaimisto.....	
27. Gudžaratilainen kirjaimisto.....	
28. Gurmukhi-kirjaimisto.....	
29. Hangul-kirjaimisto.....	
30. Hanunoon kirjaimisto.....	
31. Heprealainen kirjaimisto.....	
32. Inuktitutin tavumerkit.....	
33. Jaavalainen kirjaimisto.....	
34. Japanin hiragana-tavumerkit.....	
35. Japanin katakana-tavumerkit.....	
36. Kaarialainen kirjaimisto.....	
37. Kaithi-kirjaimisto.....	
38. Kannadalainen kirjaimisto.....	
39. Kayah li-kirjaimisto.....	
40. Kharosthi-kirjaimisto.....	
41. Khmeriläinen kirjaimisto.....	
42. Kiinalaiset kirjoitusmerkit.....	
43. Koptilainen kirjaimisto.....	
44. Kreikkalainen kirjaimisto.....	
45. Kyproslainen kirjoitus.....	
46. Kyrillinen kirjaimisto.....	
47. Lanna-kirjaimisto.....	
48. Laon kirjaimisto.....	
49. Lepchan kirjaimisto.....	
50. Limbulainen kirjaimisto.....	
51. Lineaari-B-kirjoitus.....	

52. Lontaran kirjaimisto.....	
53. Lyydian kirjaimisto.....	
54. Lyykian kirjaimisto.....	
55. Malajalamilainen kirjaimisto.....	
56. Mandeian kirjaimisto.....	
57. Manikealainen kirjaimisto.....	
58. Mayahieroglyfit.....	
59. Meitei-kirjaimisto.....	
60. Mongolin kirjaimisto.....	
61. Muinainen Etelä-Arabian kirjaimisto.....	
62. Muinaisen Egyptin hieroglyfit.....	
63. Muinaispermiläinen abur-kirjaimisto.....	
64. Nabatealainen kirjaimisto.....	
65. N'ko-kirjaimisto.....	
66. Ogham-kirjaimisto.....	
67. Ol chiki-kirjaimisto.....	
68. Orijalainen kirjaimisto.....	
69. Osmanya-kirjaimisto.....	
70. Pahlavilainen piirtokirjoitus.....	
71. Parthialainen piirtokirjoitus.....	
72. Phags-pa-tavumerkit.....	
73. Rejangin kirjaimisto.....	
74. Riimukirjoitus.....	
75. Samarialainen kirjaimisto.....	
76. Saurashtra-kirjaimisto.....	
77. Shaw-kirjaimisto.....	
78. Sinhalilainen kirjaimisto.....	
79. Soyombo-kirjaimisto.....	
80. Sumerilainen nuolenpääkirjoitus.....	
81. Sundalainen kirjaimisto.....	
82. Syloti-nagri-kirjaimisto.....	
83. Syyrialainen kirjaimisto.....	
84. Tagbanwa-kirjaimisto.....	
85. Tai le-kirjaimisto.....	
86. Tai viet-kirjaimisto.....	
87. Tamililainen kirjaimisto.....	
88. Telugulainen kirjaimisto.....	
89. Tengwar-kirjaimisto.....	
90. Thaana-kirjaimisto.....	
91. Thailainen kirjaimisto.....	
92. Tiibetiläinen kirjaimisto.....	
93. Tifnagh-kirjaimisto.....	
94. Tokaarilainen kirjaimisto.....	
95. Tšamilainen kirjaimisto.....	
96. Ugaritin nuolenpääkirjoitus.....	
97. Unkarilaiset riimut.....	
98. Vailainen kirjaimisto.....	
99. Vanha turkkilainen kirjaimisto.....	
100. Xishuangbanna dai-kirjaimisto.....	
Numerot.....	
Suunnittele oma kirjoitusjärjestelmäsi.....	

© 2023 Kristian Muthugalage
Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-33-0538-0

Johdanto

Kaikista kirjoitusjärjestelmistä löytyy vasemmalta sivulta perustiedot ja kirjaintaulukko. Perustiedoissa mainitaan kirjoitusjärjestelmätyyppi, kirjoitussuunta, kirjainten luomisaika, käyttöaikakausi, aktiivisesti kirjaimistoa käyttävän väestön määrä, käyttöalueet ja kielet, joissa kirjaimistoa käytetään. Lähes kaikissa kirjoitusjärjestelmissä on näkyvillä perustietojen alla koko kirjaintaulukko sisältäen kaikki käytössä olevat kirjainmerkit. Ainoat poikkeukset ovat sanakirjoituskirjaimistot, joissa on tuhansia yksittäisiä merkkejä. Myös kaikista abugida-kirjaimistoista voi puuttua tilanpuutteen vuoksi diakriittimerkkejä.

Kirjoitusjärjestelmien tyypit

Nimi	Tiedot	Kirjaimisto
Abjad	Vain konsonanteille on omat kirjaimet.	
	(Miṣr = Egypti) م ←(r) ر + (ṣ) ص + (m) م	Arabialainen
Abugida	Perusmerkit edustavat konsonanttia ja sitä seuraavaa perusvokaalia.	
	भा (bhaa) + र (ra) + त (t) → भारत (Bhaarat = Intia)	Devanagari
Aakkoskirjoitus	Jokainen kirjain edustaa omaa äännettä.	
	Հ (h) + ա (a) + յ (y) + ա (a) + ս (s) + տ (t) + ա (a) + ն (n) → Հայաստան (Hayastan = Armenia)	Armenialainen
Sanakirjoitus	Jokainen merkki edustaa kokonaista sanaa.	
	中 (zhōng “keski”) + 国 (guó “maa”) → 中国 (Zhōngguó = Kiina)	Hanzi
Tavukirjoitus	Jokainen merkki edustaa tavua.	
	ᐃ (nu) + ᐅ (na) + ᐆ (vu) + ᐇ (t) → ᐃᐅᐆᐇ (Nunavut)	Inuktitut

Kirjoitussuunta

Vasemmalta oikealle	→	latina, kyrillinen, kreikkalainen, devanagari
Oikealta vasemmalle	←	arabialainen, heprealainen, foinikialainen
Ylhäältä alas	↓	Muinaisen Egyptin hieroglyfit, kiinalaiset kirjoitusmerkit, samarialainen
Alhaalta ylös	↑	batakilainen, hanunoo, ogham
Bustrofedon	kirjoitussuunta vaihtuu joka toisella rivillä avoiuli, etruskilainen, riimukirjaimet	

*joillakin kaavion kirjoitusjärjestelmillä on monia vaihtoehtoisia kirjoitussuuntia

Lisätietoa

IPA	Kansainvälinen foneettinen aakkosto, standardisoitu tapa kirjoittaa luonnollisen kielen äänteitä ja foneemeja kirjallisessa muodossa.
Trans.	Translitterointi, eli jonkin kirjoitusjärjestelmän graafisten symbolien tallentaminen toisen kirjoitusjärjestelmän merkeiksi. Tässä kirjassa translitteraatiot näyttävät miten kaikkien kirjoitusjärjestelmien merkkejä merkittäisiin latinalaisin kirjaimin.
Toonimerkit	Toonimerkkejä käytetään tonaalisissa kielissä osoittamaan, millä äänenkorkeudella tietty äänne lausutaan.
Diakriitti	Diakriittiset merkit ovat kirjainten ympärillä olevia lisämerkkejä, jotka muuttavat kirjaimen ääniarvoja.
Virama / Halanta	Virama on diakriittinen merkki, joka Abugida-tyypin konsonanttimerkeissä tukahduttaa merkin sisäisen vokaalin, joka on yleensä "a"-äänne.
Alku Keski Loppu	Joissakin kirjaimistoissa yhdellä kirjaimella voi olla erilainen kirjoitusasu riippuen sen sijainnista sanan sisällä. Esimerkiksi arabiassa sanoilla on itsenäisen muodon lisäksi alku-, keski- ja loppu-muodot.

Maailman Top 20 kirjoitusjärjestelmää

Sija	Kirjoitusjärjestelmä	Tyyppi	Käyttäjien määrä
1	Latinalainen	Aakkoskirjoitus	4.9 miljardia
2	Kiinalainen	Sanakirjoitus	1.34 miljardia
3	Arabialainen	Abjad	660+ miljoonaa
4	Devanagari	Abugida	608+ miljoonaa
5	Itänagarilainen	Abugida	265 miljoonaa
6	Kyrillinen	Aakkoskirjoitus	250 miljoonaa
7	Kana (Hiragana ja Katakana)	Tavukirjoitus	120 miljoonaa
8	Hangul	Tavukirjoitus	79 miljoonaa
9	Telugulainen	Abugida	74 miljoonaa
10	Tamililainen	Abugida	70 miljoonaa
11	Gudžaratilainen	Abugida	48 miljoonaa
12	Kannadalainen	Abugida	48 miljoonaa
13	Burmalainen	Abugida	39 miljoonaa
14	Malajalamilainen	Abugida	38 miljoonaa
15	Thailainen	Abugida	38 miljoonaa
16	Gurmukhi	Abugida	22 miljoonaa
17	Laolainen	Abugida	22 miljoonaa
18	Orijalainen	Abugida	21 miljoonaa
19	Etiopialainen	Abugida	18 miljoonaa
20	Sinhalilainen	Abugida	14 miljoonaa

Osaan kirjoittaa näillä kirjoitusjärjestelmillä

Sija	Kirjoitusjärjestelmä	Tyyppi	Kieli
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Arabialainen kirjaimisto العربية

Tyyppi: abjad tai abugida (kun diakriittimerkkejä käytetään)

Kirjoitussuunta: oikealta vasemmalle ←

Luotu: 400-luvulla

Käyttäjämäärä: 660+ miljoonaa

Käyttöalue: Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka

Kielet: arabia, kurdi, pashto, persia, punjabi, uiguuri, urdu

Trans.	Loppu	Keski	Alku	Itsenäinen muoto	Nimi
ā / â	ا		ا		'alif
b	ب	ب	ب	ب	bā'
t	ت	ت	ت	ت	tā'
th / t	ث	ث	ث	ث	thā'
j / ġ	ج	ج	ج	ج	jīm
ḥ / ḥ	ح	ح	ح	ح	ḥā'
kh / ḫ / k / ḥ	خ	خ	خ	خ	khā'
d	د		د		dāl
dh / ḍ	ذ		ذ		dhāl
r	ر		ر		rā'
z	ز		ز		zāy / zayn
s	س	س	س	س	sīn
sh / š	ش	ش	ش	ش	shīn
ṣ / ṣ	ص	ص	ص	ص	ṣād
ḍ / ḍ	ض	ض	ض	ض	ḍād
ṭ / ṭ	ط	ط	ط	ط	ṭā'
ẓ / ẓ	ظ	ظ	ظ	ظ	ẓā'
‘	ع	ع	ع	ع	'ayn
gh / ġ / ġ	غ	غ	غ	غ	ghayn
f	ف	ف	ف	ف	fā'
q	ق	ق	ق	ق	qāf
k	ك	ك	ك	ك	kāf
l	ل	ل	ل	ل	lām
m	م	م	م	م	mīm
n	ن	ن	ن	ن	nūn
h	ه	ه	ه	ه	hā'
w / ū / Ø	و		و		wāw
y / ī	ي	ي	ي	ي	yā'
ء	ء (käytetään keski- ja loppuasennossa itsenäisenä kirjaimena)				hamzah

Aramean kirjaimisto

Tyyppi: abjad

Kirjoitusasuunta: oikealta vasemmalle ←

Aikakausi: 800 eKr. - 600 eKr.

Käyttöalue: Lähi-itä

Kielet: aramea, edomiitti, heprea, mandea, syyria

Nimi	Kirjain	IPA	Trans.	Arabia
Ālaph	𐤀	/ʔ/; /a:/, /e:/	a	ا
Bēth	𐤁	/b/, /v/	b	ب
Gāmal	𐤂	/g/, /ɣ/	c, g	ج
Dālath	𐤃	/d/, /ð/	d	د ذ
Hē	𐤄	/h/	e	ه
Waw	𐤅	/w/; /o:/, /u:/	f, u, v, y, w	و
Zain	𐤆	/z/	z	ز
Khēth	𐤇	/ħ/	h	ح خ
Ṭēth	𐤈	/tʰ/		ط ظ
Iodh	𐤉	/j/; /i:/, /e:/	i, j	ي
Kāph	𐤊	/k/, /x/	k	ك
Lāmadh	𐤋	/l/	l	ل
Mem	𐤌	/m/	m	م
Nun	𐤍	/n/	n	ن
Semkath	𐤎	/s/		س
Ayin	𐤏	/ʕ/	o	ع غ
Pē	𐤐	/p/, /f/	p	ف
Šādhē	𐤑	/sʰ/		ض ص
Qoph	𐤒	/q/	q	ق
Rēš	𐤓	/r/	r	ر
Šin	𐤔	/ʃ/	s	ش
Taw	𐤕	/t/, /θ/	t	ت ث

Armenialainen kirjaimisto Հայոց գրեր / Հայոց այբուբեն

Tyyppi: aakkoskirjoitus
Kirjoitussuunta: vasemmalta oikealle →
Luotu: 405 jKr.
Luonut: Mesrop Mashtots (362-440)
Käyttäjämäärä: 12 miljoonaa
Käyttöalue: Armenia
Kielet: armenia

	Ääntäminen			Numeerinen arvo
Kirjain	Klassinen	Itäinen	Läntinen	
Ա • ա	/ɑ/			1
Բ • բ	/b/		/p ^h /	2
Գ • գ	/g/		/k ^h /	3
Դ • դ	/d/		/t ^h /	4
Ե • ե	/ɛ/, sanan alussa /jɛ/			5
Զ • զ	/z/			6
Է • է	/ɛː/	/ɛ/		7
Ը • ը	/ə/			8
Թ • թ	/t ^h /			9
Ժ • ժ	/ʒ/			10
Ի • ի	/i/			20
Լ • լ	/l/			30
Խ • խ	/χ/			40
Ծ • ծ	/ts/		/dz/	50
Կ • կ	/k/		/g/	60
Հ • հ	/h/			70
Ձ • ձ	/dz/		/ts ^h /	80
Ղ • ղ	/ʎ/	/ɣ/		90
Ճ • ճ	/tʃ/		/dʒ/	100
Ս • ս	/m/			200

	Ääntäminen			Numeerinen arvo
Kirjain	Klassinen	Itäinen	Läntinen	
Յ • չ	/j/	/h/, /j/		300
Ն • ն	/n/, /ɲ/			400
Շ • շ	/ʃ/			500
Ո • ո	/ɔ/, sanan alussa /vɔ/			600
Չ • չ	/tʃʰ/			700
Պ • պ	/p/		/b/	800
Ջ • ղ	/dʒ/		/tʃʰ/	900
Ռ • ռ	/r/		/ɾ/	1000
Ս • ս	/s/			2000
Վ • վ	/v/			3000
Տ • տ	/t/		/d/	4000
Ր • ր	/ɹ/	/ɾ/		5000
Ց • գ	/tsʰ/			6000
Խ • լ	/w/	/v/		7000
Փ • փ	/pʰ/			8000
Ք • ք	/kʰ/			9000
Օ • օ	-	/o/		-
Ֆ • ֆ	-	/f/		-
նլ	-	/u/		-
ւ	-	/ɛv/, sanan alussa /jɛv/		-

Avestalainen kirjaimisto

Tyyppi: aakkoskirjoitus

Kirjoitussuunta: oikealta vasemmalle ←

Aikakausi: 400-1000 jKr.

Käyttöalue: Sassanidien valtakunta

Kielet: avesta, keskipersia

Kirjain	Trans.	IPA	Kirjain	Trans.	IPA
𐬀	a	/a/	𐬁	δ	/ð/
𐬂	ā	/a:/	𐬃	t	/t̪/
𐬄	ā	/ɒ/	𐬅	p	/p/
𐬆	ā, ā	/ɒ:/	𐬇	f	/f/
𐬈	ā	/ã/	𐬉	b	/b/
𐬊	ā	/ã:/	𐬋	β, w	/β/
𐬌	ə	/ə/	𐬍	η	/ŋ/
𐬎	ē	/ə:/	𐬏	ḥ	/ḥ/
𐬐	e	/e/	𐬑	η ^v	/ŋ ^w /
𐬒	ē	/e:/	𐬓	n	/n/
𐬔	o	/ɔ/	𐬕	ḥ	/p/
𐬖	ō	/o:/	𐬗	nn, ṇ	/n/
𐬘	i	/ɪ/	𐬙	m	/m/
𐬚	ī	/i:/	𐬛	m̥	/m̥/, /m ^h /
𐬜	u	/ʊ/	𐬝	y, y	/j/
𐬞	ū	/u:/	𐬟	y	/j/
𐬠	k	/k/	𐬡	ii, y	/i:/
𐬢	x	/x/	𐬣	v	/v/
𐬤	ḫ, ḥ	/x̪/, /ç/	𐬥	uu, v	/u:/
𐬦	x ^v	/x ^w /	𐬧	r	/r/
𐬨	g	/g/	𐬩	s	/s/
𐬪	ḡ	/g̊/, /ʃ/	𐬫	z	/z/
𐬬	γ	/j/	𐬭	š	/ʃ/
𐬮	c, č	/t̪ʃ/	𐬯	ž	/ʒ/
𐬰	j, ĵ	/d̪ʒ/	𐬱	ś, š	/ɕ/
𐬲	t	/t/	𐬳	š, š	/ʃ/
𐬵	θ	/θ/	𐬶	h	/h/
𐬷	d	/d/			

Avoiulin kirjaimisto

Tyyppi: aakkoskirjoitus

Kirjoitussuunta: bustrofedon, vasemmalta oikealle →

Luotu: 1990-luvulla

Luonut: päällikkö Viraleo Boborenvanua

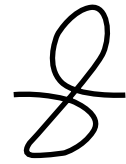
Käyttöalue: Vanuatu

Kielet: apma, bislama, englanti, raga

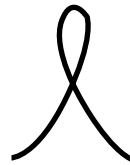
 A

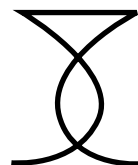
 B

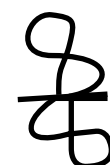
 D

 E

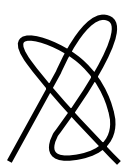
 G

 NGG

 H

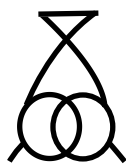
 I

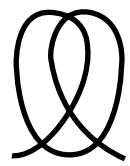
 K

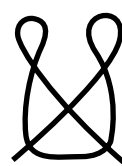
 L

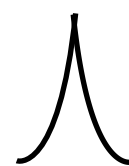
 M

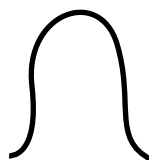
 N

 NG

 O

 R

 S

 T

 U

 V

 W

